

Lietuvos Respublikos Seimo

*Iškilmingas Laisvės gynėjų dienos minėjimas
ir Laisvės premijos įteikimo ceremonija*

2019 m. sausio 13 d.

Stenograma

ISSN 2538-6638

Elektroninis leidinys leidžiamas nuo 2016 m. lapkričio 14 d.

E. leidinį parengė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KANCELIARIJOS
DOKUMENTŲ DEPARTAMENTO STENOGRAMŲ SKYRIUS

TURINYS

Iškilmingas Laisvės gynėjų dienos minėjimas ir Laisvės premijos įteikimo ceremonija

2019 m. sausio 13 d.

Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba	5
Vilniaus universiteto dėstytojo Kęstučio Bredelio kalba.....	6
Seimo narės, Laisvės premijų komisijos pirmininkės Radvilės Morkūnaitės-Mikulėnienės kalba	7
Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio dalyvio partizano Jono Kadžionio kalba.....	9
Aukštųjų technologijų įmonės, puslaidininkių lazerių laboratorijos „Brolis Semiconductors“ Kristijono Vizbaro kalba.....	11
PAVARDŽIŲ RODYKLĖ	16

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMAS

IŠKILMINGO LAISVĖS GYNĖJŲ DIENOS MINĖJIMO IR LAISVĖS PREMIJOS ĮTEIKIMO CEREMONIJOS STENOGRAMA

2019 m. sausio 13 d.

*Pirmininkauja Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkas V. PRANCKIETIS
ir žuvusiųjų Sausio 13-ąją artimųjų bendrijos „Bičiulystė“ pirmininkas R. VAITKUS*

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Gerbiami Laisvės premijos įteikimo ceremonijos dalyviai, kartu su manimi pirmininkauja žuvusiųjų Sausio 13-ąją artimųjų bendrijos „Bičiulystė“ pirmininkas Robertas Vaitkus.

Skelbiame iškilmingo Laisvės gynėjų dienos minėjimo ir Laisvės premijos įteikimo ceremonijos pradžią.

M. STOLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė. (*Plojimai*)

Giedamas Lietuvos valstybės himnas

PIRMININKAS (R. VAITKUS). Kviečiame Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininką Viktorą Pranckietį.

Seimo Pirmininko Viktoro Pranckiečio kalba

V. PRANCKIETIS. Brangūs Laisvės gynėjai, žuvusiųjų artimieji, visi Laisvės kovotojai, Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, gerbiamasis Ministras Pirmininke, Prezidentė Valdai Adamkai, Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo Pirmininke Vytautai Landsbergi, Lietuvos Nepriklausomybės Akto signatarai, Vyriausybės, Seimo nariai, Jūsų Ekscelencijos ambasadoriai, gerbiamieji Lietuvos žmonės ir svečiai.

„Jei saldu mirti už Tėvynę, ar galima trokšti ko nors labiau, nei dėl jos gyventi?“ – tuo prieš šimtmečius, byrant valstybei, tikėjo paskutinis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės kancleris J. Chreptavičius, tuo, kuriant valstybę, tikėjo gynėjai, kurie, trokšdami gyventi, už Tėvynę paaukojo gyvybes, už mūsų laisvę: Loreta Asanavičiūtė, Virginijus Druskis, Darius Gerbutavičius, Rolandas Jankauskas, Rimantas Juknevičius, Alvydas Kanapinskas, Algimantas Petras Kavoliukas, Vytautas Koncevičius, Vidas Maciulevičius, Titas Masiulis, Alvydas Matulka, Apolinaras Juozas Povilaitis, Ignas Šimulionis, Vytautas Vaitkus.

Tylos minutė

Ačiū. Ačiū už narsą ir drąsą, ačiū už meilę, viltį ir tikėjimą, kuris tomis dienomis ir naktimis buvo įdiegtas į mūsų protus, kad augtų drauge su mūsų vaikais ir vaikaičiais. Lietuvos vaikai per Sausio 13-osios auką užaugo žinodami laisvės kainą – tai kraujas ir kančia.

Tikėjimas laisva mintimi ir žmogaus teisėmis šiandien yra savaime suprantamas, kova už nepriklausomybę – lyg ir būtajame laike, tačiau pašonėje girdime pildomą arsenalą ir žvangančius ginklus. Ginklais dažnai yra ir žodžiai, ir šantažas, ir manipuliacija. Nereikia karingai nusiteikus ieškoti priešų tarp savų. Dabar, kai matome riedančią pavoingo nacionalizmo ir vartotojiškumo bangą, turime būti atsparūs, susitelkę ir vieningi. Tegul meilė dega mūsų širdyse, tegul vienybė žydi.

Savo nepriklausomybės atkūrimo šimtmečio metais Lietuva įstojo į sėkmingųjų šalių klubą – tapo Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos nare. Tai aiškus ženklas, kad per

laiką, kol esame laisvi, beveik trisdešimtį gyvavimo metų, tapome pažangia, žinoma ir svarbia valstybe. Tai signalas, kad tvirtais žingsniais, nors kartais atrodo ir „sunkiais batais“, einame teisingu keliu.

Šiandien esame palaikomi, esame drąsesni ir esame veiklesni. Matykime modernios Lietuvos ir dabartį, ir ateitį, kurią kurti galime tik savo sąmoningumu ir blaiviu protu, ramiai, bet nusiraminę.

Prieš 28-erius metus praradome Lietuvos dukrą ir sūnus.

Nutolstančius artimuosius prarandame ir kelyje į šiandieną ir rytdieną. Siekime išsaugoti mūsų tautos vaikus užsieniuose, tautiečius, kurie už tūkstančių kilometrų gieda Tautišką giesmę, kurie kalba lietuviškai ir vienydamiesi kartu švenčia.

Vienybės jėga yra ta galia, su kuria laimėjome Sausio 13-osios mūšį, nepaliaukime ja tikėti. Gyvenkime dėl Tėvynės, kad niekam nebereikėtų dėl jos mirti. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS. Dėkojame. Sausio 13-oji – vienybės ir pergalės diena. Prieš dvidešimt aštuonerius metus beginkliai Lietuvos žmonės drąsiai stojo prieš žiaurų sovietų okupantą ir dvasios stiprybę, nugalimu ryžtu apgynė atkurtą Lietuvos Nepriklausomybę. Žuvo 14 Lietuvos didvyrių, daugiau kaip 800 buvo sužeista, bet Lietuvos laisvė nežuvo.

Žodį tars Tėvynę gynęs ir sunkiai sužeistas, tačiau medikų prikeltas naujam gyvenimui Vilniaus universiteto dėstytojas Kęstutis Bredelis.

Vilniaus universiteto dėstytojo Kęstučio Bredelio kalba

K. BREDELIS. Brangūs Sausio 13-ąją žuvusių Laisvės gynėjų artimieji, bendražygiai, Jūsų Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente, buvę ir esami Lietuvos valstybės vadovai, visi į šį iškilmingą minėjimą atvykę garbūs svečiai! Laisvės gynėjų dieną kasmet prisimename kaip idealizmą, atvedusį mus visus į tą didįjį rezultatą, kurį turime dabar, į savo valstybę. Anuomet, prieš jau 28 metus, mums teko laimėti patirti begalinę sutelktį, bendrumą, vienijančią laisvės jėgą ir garbė visa tai ginti.

„Kiekviena kova reikalinga aukų – laimingi už laisvę numirę.“ 1991 m. dainavome patriotines dainas, dainos nuolat skambėjo aikštėse, prie laužų; dainavome jas negalvodami, kad čia pat aukos ir mirtys taps realybe. Tapo. Kritusieji atgulė Gynėjų kalnelyje Antakalnyje. Ant jų kapų, anot labai gražios lietuvių liaudies dainos, žydi rožės ir blizga žemčiūgai. Juos lankome kartu su laisvoje valstybėje gimusiais ir jau spėjusiais suaugti savo vaikais. Sausio 13-oji įrašyta ne tik į atmintinų valstybės dienų sąrašą, bet ir aprašyta istorijos vadovėliuose, mokyklinėse pilietiškumo ugdymo programose. Kasmet jos išvakarėse prie laužų galime akivaizdžiai įsitikinti, kad atminimas gyvas ir reikšmingas.

Galėjo taip nebūti. Gyvendamas pasaulyje, kuris nuo pat ankstyvos vaikystės, kai mano karta augo Šaltojo karo metais, iki šių dienų turi pakankamai priežasčių būti lyginamas su parako statine, nuolat girdėdamas kitų, net ne visada mažų tautų pastangas pasiekti laisvę, negaliu nemąstyti, kad mums tikrai pasisekė ir vis dar sekasi. Kur kas labiau nei gyvenantiems Sirijoje, Katalonijoje, Kryme. Pakeliui į šiuos rūmus turime progą stabtelėti memoriale, skirtame Dangiškajai Šimtainei, ir tyliai pagalvoti – „Slava Ukraini“. Todėl tardamas „aš prisimenu, kodėl esame laisvi“, šią frazę suvokiu kaip įsipareigojimą laisvę saugoti ir ginti.

Didžiuojusi, kad laisvę kaip įsipareigojimą ir vertybę suvokia ir mano vaikai. Mūsų visų vaikai skautų, šaulių, savanorių uniformomis, jaunimas, aktyviai ir energingai įsitraukiantis į pilietines iniciatyvas, savanorystę, besiuimantis atsakomybės keisti visuomenę tais atvejais, kai ji paklysta ar yra paklaidinama problemose. Ir kalbu ne vien apie politinę ar šventinę, atmintinomis progomis demonstruojamą laisvę.

Pastaraisiais mėnesiais turėjome progą patikrinti, kiek laisva yra mūsų gyvenamojo laiko visuomenė ir kokia tos laisvės kasdienė, sakykime, buitinė kaina. Kalbu apie neramumus nuvilnijusius, iš mokytojų bendruomenės kilusius, tačiau daugelio darbinių sričių specialistus suvienijusius taikius protestus. Pats būdamas mokytojas, turiu progą garsiai pasakyti: didžiuojusi mu-

mis visais, gebėjusiais, užuot atsiribojus nuo sistemos sukeltų ir tebekeliamų problemų, imtis jas spręsti. Streikuoti negera ir tikrai nepatogu – tai galime pasakyti bet kuris, dalyvavęs šiuose veiksmuose.

Tačiau visuomenės ir kiekvieno jos nario orumas, savigarba, galimybė laisvai ir kūrybingai dirbti kasdienį darbą yra pats laisvės turinys ir būtina sąlyga valstybei būti laisvai. Todėl kartodamas „prisimenu, kodėl esame laisvi“, aš patvirtinu, kad man laisvė ne tik reiškė, bet ir tebereiškia galimybę kurti ir puoselėti savo valstybę.

Taigi baigdamas tegaliu patvirtinti: didžiuojuosi, kad man teko garbė ir galimybė ginti savo valstybę anais jau vadovėliniais 1991 metais, ir tikrai džiaugiuosi, kad tokią galimybę aš ir mes visi turime šiandien. Būti laisviems yra didelis ir prasmingas darbas. Dirbkime. (*Plojimai*)

Veronika Povilionienė, ansambliai „Ratilai“ ir „Blezdinga“ atlieka dainą „Rauda rudens vėjas“.

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). 2011 metais Seimas įsteigė Laisvės premiją. Šiais metais jau bus įteikta aštuntoji Laisvės premijos statulėlė. Kviečiu Seimo narę, Laisvės premijų komisijos pirmininkę Radvilę Morkūnaitę-Mikulėnienę.

Seimo narės, Laisvės premijų komisijos pirmininkės Radvilės Morkūnaitės-Mikulėnienės kalba

R. MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ. Gerbiamieji iškilmingo posėdžio dalyviai, „1951 m. kovo 14 d. snigo, kautynėse žuvo aštuoni mano vyrai, mane patį sunkiai sužeidė. Gavau septynias kulkas, buvau palaikytas mirusiu ir numestas kartu su kitais Ramygalos aikštėje. Po kelių valandų pradėjo snyguriuoti, ir kažkas pastebėjo, kad visi kūnai apsnigti, o nuo mano veido sniegas nutirpęs“, – tai ne ištrauka iš filmo, tai yra tai, ką kovodamas prieš Sovietų Sąjungos okupaciją patyrė čia tarp mūsų šiandien esantis partizanas Bronislovas Juospaitis. Visa tai, ką šiandien mums sunku suprasti ir atrodo, kad čia tik pačiam baisiausiam sapne susapnuoti vaizdai, buvo tikra. Kaip ir šie žmonės, Laisvės kovotojai, šiandien esantys tarp mūsų.

Bronislovas Juospaitis-Direktorius – 1944–1951 metais Vyčio apygardos partizanas, „Vėtros“ būrio vadas, po lemtingų kautynių įkalintas, tardytas, nuteistas 25 metus kalėti griežtojo režimo lageryje Norilske, kur „žiema tęsiasi 12 mėnesių, o likęs laikas – vasara“. Sovietai išsekintą ir keturiasdešimt kelis kilogramus tesveriantį partizaną užregistravo numeriu F412. Į Lietuvą jis grįžo 1966 metais.

Z787 – okupantų primestas kalinio Vytauto Balsio-Uosio numeris. Trejus metus buvo Tauro apygardos partizanas, buvo sunkiai sužeistas. 1948 m. sausio 13 d. išduotas ir suimtas. Nuteistas 10 metų kalėti griežtojo režimo Norilsko lageryje ir 15 metų tremties. 18 metų priverstinai dirbo anglies ir vario kasyklose. Į Lietuvą grįžo 1966 metais, o, atkūrus Nepriklausomybę ir Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio organizaciją, ilgą laiką buvo jos štabo viršininkas.

Jonas Čeponis-Vaidila – 1944–1948 metais ginkluotojo pasipriešinimo dalyvis. Tauro apygardos Birutės rinktinės partizanas. Jis buvo įgaliotas palaikyti ryšį su kitomis partizanų apygardomis, tartis centralizacijos klausimais. Suimtas Kaune 1948 metais, nuteistas 25 metams lagerio be teisės grįžti į Lietuvą.

Jonas puikiai prisimena, kaip pasitiko savo nuosprendį: „Perskaitė, kad skiria dvidešimt penkerius metus. Nusišypsojau. O jie ir sako: svoločius dar juokiasi, gavo dvidešimt penkerius metus ir nebijo. Rusai verkdamo, o mes juokdavomės, kad dvidešimt penkerių metų nereikės sėdėti, nes tiek ilgai ta valdžia neišsilaikys.“

Partizanas Vaidila – Norilsko politinių kalinių sukilimo dalyvis. Į Lietuvą grįžo 1968 metais, atkūrus Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio organizaciją, buvo ilgametis jos vadas.

Visiems puikiai pažįstamas partizanų vado Vanago ryšininkas Juozas Jakavonis-Tigras. 1944–1946 metais – Dainavos apygardos Merkio rinktinės ryšininkas ir partizanas. Jo tėvų sodyboje įrengtas bunkeris – partizanų vadų Vanago ir Kazimieraičio vadavietė. Suimtas 1946 metais. 15 metų kalintas Kolymos ir Magadano lageryuose, ištremtas į Krasnojarsko kraštą.

Į Lietuvą grįžo 1959 metais. Jau nepriklausomoje Lietuvoje, toje pačioje sodyboje Kasčiūnų kaime, atkūrė bunkerį, kur ir šiandien yra laukiamas kiekvienas, kuriam svarbios ir įdomios Lietuvos Laisvės kovos. Partizanas Tigras skiria savo laiko kiekvienam.

Didžiulį šviečiamąjį darbą dirba ir Jonas Kadžionis-Bėda, jis taip pat atstatė savo būrio bunkerį, kurį lanko šimtai moksleivių. 1948–1953 metais Algimanto apygardos Šarūno rinktinės partizanas, Butigeidžio kuopos vadas. Laisvės kovų metais sukūrė šeimą – vedė partizanę Malviną Gedžiūnaite-Sesutę. Apie tą laiką Jonas jautriai sako: „Nežinojau, kiek mums dar liko gyvenimo, todėl pasiūliau susituokti, kur esame, – kluone, dobilų soste, – ir daugiau nelaukti. Tą naktį, kai vienas kitam pasižadėjome mylėti amžinai, prisimenu lyg vakarykštę dieną.“

1953 metais įviliotas į pasalą ir agentų smogikų suimtas. Nuteistas 25 metus kalėti, iškalėjo visą 25 metų bausmės laiką Sibiro lageriuose. 1978 metais grįžo į Lietuvą. 1983 metais ištremtas į Kaliningrado sritį, galutinai į Lietuvą grįžo tik 1989 metais.

Jonas Abukauskas-Siaubas taip pat patyrė virš 20 metų nelaisvės. 1949–1952 metais – Algimanto apygardos partizanas, „Audros“ būrio vadas. Prisimena, kaip jungiantis prie partizanų bendražygiai sakė jam: „Čia ne *bulkučių* valgyti ateisi.“ 1952 metais buvo legalizuotas, bet tais pačiais metais suimtas, 24 metus kalintas Sibiro lageriuose. Į Lietuvą grįžo 1976 metais.

Ir Juozas Mocius-Šviedrys. Nuo 1944 metų bendradarbiavo su pogrindžiu, tapo Kęstučio apygardos Lydžio rinktinės partizanu, dirbo rinktinės štabe, spausdino pogrindžio laikraštį „Laisvės varpas“. Suimtas 1947 metais, paskirta mirties bausmė, tačiau ji pakeista į 25 metus lagerio. Kalėjo Komijos lageriuose, priverstinai dirbo anglies kasyklose. Į Lietuvą grįžo 1977 metais, po 29 metų ir 6 mėnesių, po beveik 30 metų.

Nežinau, ar įmanoma suvokti tuos skaičius, kurie šiuo atveju nėra tik skaičiai, nusakantys laiko trukmę. Tai yra nesuvokiamų sąlygų, bausmės, bandymo pažeminti ir suniekinti skaičiai.

Jonas Kadžionis yra sakęs, kad „kartais būdavo taip sunku, kad jei dvi dienas kas būtų sudėjęs į vieną, nebūčiau ištvėręs“. Tačiau nei jis, nei Bronius Juospaitis, kuriems buvo siūloma tapti išdavikais, sutrumpinti sau bausmę ar išvis jos išvengti, nepasirinko tamsos ir negarbės kelio, nors, atrodytų, jis būtų buvęs ir saldesnis, ir šiltesnis. Vienus palaikė stiprus tikėjimas ir malda, kitus – svajonė apie laisvą Lietuvą, apie sugrįžimą pas savus. Jonas Čeponis yra dalinęsis prisiminimais: „Sovietai sakydavo – dainuokite, dainuokite, greitai baigsis jūsų dienos. Bet mes vis tiek dainuodavome.“

Kiekvienas iš šių vyrų išėjo į mišką kovoti prieš Sovietų Sąjungos okupaciją dėl labai panašių aplinkybių – į Sibirą ištremti artimieji, broliai ar seserys, žuvę partizanaudami, nenoras prievarta eiti į raudonąją okupacinę armiją. Vytautas Balsys prisimena savo tėčio žodžius: „Vaikai, geriau žūkit savo žemėje už savo interesus negu už okupantų.“ Ir tai ne tik šios aplinkybės – šie žmonės ir tūkstančiai kitų buvo užauginti meilės savo valstybei dvasia. Bronius Juospaitis prisimena ne tik mamos vaizdžius pasakojimus apie Lietuvos istoriją, prisimena ir savo vieno iš autoritetų pavyzdį – krikšto tėvo, kuris buvo 1919 metų Nepriklausomybės kovų dalyvis, vienas iš šaulių vadovų.

O visus šiuos kiek anksčiau minėtus skaičius norėjau pasakyti, kad pabandytume dar sykį suprasti, koks tai buvo pasirinkimas: *stovėti* už teisybę ir laisvę, už savo valstybės interesus, žinant, kad rizikuoji viskuo – gyvenimu, mylimaisiais ir artimaisiais. Tačiau sykį prisiekus, tūkstančiams žmonių kelio atgal nebuvo, ne vien dėl įsitikinimų dėl laisvės, dėl savo krašto gerovės, bet ir dėl priesaikos – dėl įsipareigojimo bendražygiui ir valstybei.

Legendinis partizanas Juozas Lukša-Daumantas; Prezidentas, Lietuvos Laisvės Kovos lyderis Jonas Žemaitis-Vytautas; Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio vadas Adolfas Ramanauskas-Vanagas – bene ryškiausi partizanai, kurių asmeninės istorijos labai aiškiai parodo priesaikos esmę – kai tu esi nebe vienas, nebe vien tik sau ar savo artimiausiems, tu įsipareigoji už daugiau.

Šiomet minėsime 1949 metų Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio pasirašytą deklaraciją – aštuoni signatarai paliko mums savo testamentą, kad žinotume, kaip tvarkyti ateities Lietuvą. Per sniegus nužygiavę dešimtis kilometrų rizikuodami būti sugauti, Minaičiuose darsyk įrodė, kad jie visuomet buvo demokratijos pusėje. Nelengva įsivaizduoti, kaip tokiomis sąlygomis, nuolat kovojant, ant žemės ir po žeme – bunkeryje, kaip išgirsti, panaudoti, pritaikyti Vakarų pasaulio spren-

dimus savo užsibrėžtai linijai. Ir vis dėlto šie žmonės išlaikė nesutrikusį protą ir neužšalusią širdį. Aš labai tikiuosi, kad tie principai, už kuriuos kovojo mūsų miško broliai ir sesės, išliks mūsų valstybėje, tikiuosi, neišsklysimė iš kelio.

Šiomet Laisvės premija simboliškai skiriama partizanų grupei, išreiškiant pagarbą tūkstančiams ginkluoto pasipriešinimo dalyvių ir jų rėmėjams. Būtina paminėti, kad tarp partizanų buvo ne viena drąsi moteris – ne vien ryšininkės, bet ir partizanės, pavyzdžiui, Onutė Lešinskytė-Akacija ar Birutė Ūkelytė-Papievienė.

Septyni partizanai – prieš ketvirtį amžiaus atkurtos Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio organizacijos tuometės vadovybės nariai, atstovaujantys skirtingoms apygardoms ir tarsi sujungiantys visus, kovojusius už Laisvę, visus tūkstančius, kurie yra ir buvo labai gražios prigimties, kuriems yra aukštas dangus, nes jie tarsi nepagautas paukštis, sklendžiantis skliautu, nes jiems duota aukštesnė misija – įkvėpti ir saugoti.

Taip, tai buvo paprasti žmonės, bet jų stipri dvasia leidžia juos matyti nepaprastoje šviesoje. Jie yra drąsi, laisva ir laiminti Lietuva. Ir jie yra pergalė, kurią galutinai užtvirtinote jūs, Sausio 13-osios Laisvės gynėjai.

Lietuva turi savo gyvą legendą. Tai ne pasaka apie milžinus, tai yra tikra legenda, modernios Lietuvos istorija ir mitas su tikrais žmonėmis, iš kurių mes semiamės tikėjimo ir pasitikėjimo. Ačiū jums. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (R. VAITKUS). Dėkojame. Kviečiame Seimo Pirmininką įteikti Laisvės premijos statulėlę.

R. MORKŪNAITĖ-MIKULĖNIENĖ. 2018 metų Laisvės premija skiriama partizanų grupei. Pasitikime: Jonas Abukauskas-Siaubas (*Plojimai*), Vytautas Balsys-Uosis (*Plojimai*), Jonas Čeponis-Vaidila (*Plojimai*), atsiima sūnus Algis, Juozas Jakavonis-Tigras (*Plojimai*), Bronislovas Juospaitis-Direktorius (*Plojimai*), Jonas Kadžionis-Bėda (*Plojimai*), Juozas Mocius-Šviedrys (*Plojimai*).

Seimo Pirmininkas partizanams įteikia Laisvės premijos statulėlę.

PIRMININKAS. Įteikiama Lietuvos valstybės vėliava ir reljefinis paveikslas Juozo Zikaro „Laisvė“.

Seimo Pirmininkas partizanams įteikia po dovaną, Seimo narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė – 2018 metų Laisvės premijos diplomą. Veronika Povilionienė, ansambliai „Ratilai“ ir „Blezdinga“ atlieka „Tu gegula, tu raiboji“.

PIRMININKAS. Maloniai kviečiame Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio dalyvį partizaną Joną Kadžionį-Bėdą.

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio dalyvio partizano Jono Kadžionio kalba

J. KADŽIONIS. Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente, gerbiamasis Seimo Pirmininke, Ministrė Pirmininke, ministrai, Seimo nariai, Laisvės gynėjai, Bažnyčios atstovai ir visi čia esantys žmonės, kalbėsiu taip, kaip diktuoja tikinčiojo sąžinė ir partizanų garbė. Bedieviška bolševikinė okupacija Lietuvai buvo tragiška, ji žudė ne tik tautos kūną, bet ir sielą, griovė kryžius, tautos paminklus, šventoves. Šventoves griovė mūsų vaikelių ir jaunimo širdyse. Lietuva priešinosi, pasaulis nežino analogų, kad tokia maža tautelė dešimt metų būtų vedusi ginkluotą kovą su tokia brutalia ir su niekuo nesiskaitančia blogio imperija. Tačiau ypač didvyriškai gynėsi krikščioniškai išauklėtas Lietuvos kaimas, artojų sūnūs (ši kartą ir dukros) ir Lietuvos Katalikų bažnyčia.

Tai buvo gražiausias tautos žiedas, kurį okupantai ir kolaborantai trypė gatvių purve, raištuose, stribynuose ir kalėjimuose. Ačiū Dievui, kad leido partizanų vadams susirinkti į vieną būrį ir Minaičių kaime bunkeryje parašyti testamentą Lietuvai. Testamentą, kurį tūkstančiai partizanų patvirtino savo krauju. Todėl visiems mums tai turi būti šventa, turi tapti nauju kelrodžiu. Deja, kol kas netapo. Seimas yra tarytum Lietuvos širdis. Kaip norėtusi, kad šita širdis būtų svei-

ka, dora ir kilni, atvira tiesai, grožiui ir gėriui ir uždara bet kokioms nužmonėjimo srutoms. Taigi padėk jums, Dieve.

Lietuvoje dar labai daug yra okupacinių šiukšlių ir puvėsių grybo. Norint apsivalyti, reikia, kad Lietuvos televizijoje atsirastų laida, panaši į „Atgimimo bangą“, ir aiškintų Lietuvos žmonėms, kokias baisias piktadarybes okupantai padarė Lietuvai. Tai būtų balzamas tautos žaizdoms ir puiki priemonė okupaciniam grybui naikinti.

Jau 25 metai, kai nebėra okupacinės kariuomenės, tačiau tebėra labai gilus okupacinis įšalas ir okupacinė dvasia – teismai, prokuratūra tiesiog tyčiojasi iš partizanų. Partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago byla buvo vilkinama 24 metus, laukiama, kol išmirs tie, kurie jį skundė. Taip pat legendinio Lietuvos partizano Antano Kraujelio padėtis. Dabar man tiesiog nesuprantama, ką reiškia tai, kad neleidžiama Vilniaus Lukiškių aikštėje pastatyti Vyties ženklo? (*Plojimai, skandavimas: „Gėda!!!“*)

Sakykite, ar Lietuvai reikalingas Grūto parkas?

Ką reiškia kalbos, kad savi šaudė į savus? Kodėl iki šiol tebėra kolaborantų vila Vilniuje ir kolaborantų vardais pavadintų Lietuvos gatvių? Ir galiausiai žmogus, literatūrinis vandalas, kuris apvėmė partizanų vadus, žuvusius už Lietuvos laisvę, apdovanojamas literatūriniu premija, tai yra ne literatūriniu, atsiprašau, ir ne valstybine, nacionaline premija. Sakykite, ką visa tai reiškia Nepriklausomoje Lietuvoje? Kaip pasielgtų tautinės savivarbos nepraradusios Lenkija ar Izraelis su tais žmonėmis, kurie tyčiotųsi iš Katynės ar Holokausto aukų? Tikriausiai tokiems vieta tik už grotų. (*Plojimai*)

Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidente, kreipiuosi į jus savo ir žuvusiųjų už Lietuvos laisvę partizanų vardu, sustabdykite tyčiojimąsi iš partizanų ir Lietuvos valstybės pamatų griovimą.

Poetas Antanas Miškinis rašė:

*Nežinom, kiek likimas bus nulėmęs
Ir kiek terios mus įžūli gauja;
Kapai išniekinti bus ir emblemos,
Ir dieviškas paveikslas žmoguje.*

Tačiau ne viskas sutemose žuvo, yra ir gerų žinių Lietuvai. Pirmoji – tai Popiežiaus Pranciškaus apsilankymas Lietuvoje, ir tiesiog dangaus balso paraginimas laikytis savųjų šaknų. Tikriausiai ne visi žmonės žino, kad Popiežių aplankyti Lietuvą paragino Dievo angelas sapne. Jeigu Dievas su mumis, kas prieš mus?

Ir antroji džiugi žinia – tai nepaprastai iškilingos kankinio, partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago laidotuvės sostinės kapinėse. Tai tarytum pirmosios kregždės, pranašaujančios, kad tikrasis laisvės pavasaris ateis.

*Nuo mūsų šauksmo skaldos kalno uolos,
Nuo verksmo verčias marių sietuva;
Nužeminta po Tavo kojų puola
Rūsti Rūpintojėlių Lietuva.*

Dieve, padėk tiek daug kentėjusiai mūsų tėvynei Lietuvai, žudytai, tremtai, spardytai, kankintai, niekintai ir gaivalingai nepasiduodančiai, kuo greičiau pradėti išbristi iš okupacinių brūzgynų, sutemų ir raistų, ir pradėti eiti dorybių, tiesos ir šviesos vieškeliais į pilnąją, tikrąją laisvę ir nepriklausomybę, į galutinį visų mūsų gyvenimo tikslą – amžinybės uostą.

Taigi numesk, Tėvyne, rūbą seną, kurį užvilko svetimi. Ačiū. (*Plojimai*)

PIRMININKAS (V. PRANCKIETIS). Dėkojame Jonui Kadžioniu-Bėdai, linkime tvirtybės.

Lietuvos savanoriai, partizanai, Laisvės gynėjai iškovojo mūsų laisvę. Būdami atsakingi už savo Valstybę, mes dirbame ir kuriame Lietuvos ateitį. Jauni mūsų valstybės piliečiai, kurie yra ambicingi ir kupini idėjų, garsina Lietuvą.

Kviečiu aukštųjų technologijų įmonės „Brolis Semiconductors“ vieną iš brolių Kristijoną Vizbarą.

**Aukštųjų technologijų įmonės, puslaidininkų lazerių laboratorijos
„Brolis Semiconductors“ Kristijono Vizbaro kalba**

K. VIZBARAS. Sveiki, gerbiami laisvės gynėjai, visi šio minėjimo dalyviai, tiek esantys šioje salėje, tiek bet kur kitur Lietuvoje. Šiandien aš atstovauju visai savo šeimai – seseriai Ingridai, broliams Augustinui ir Dominykui. Beje, Augustinas turėjo sakyti šią kalbą, bet jam šią naktį gimė sūnus, tad tenka pavaduoti. (*Plojimai*) Taip pat atstovauju mūsų tėvams Ritai ir Valdemarui, seneliui Vytautui ir mūsų pačių šeimoms bei mūsų puoselėjamoms vertybėms.

Esu vienas iš tų, kurie dar šiek tiek atsimeną Sausio 13-osios įvykius. Nors tuo metu mūsų šeima gyveno Panevėžyje, dėl tam tikrų aplinkybių susiklostė taip, kad aš ir dvynys brolis Augustinas būtent tą mėnesį gyvenome pas savo senelius Vytautą ir Eleną čia Vilniuje, Rudens gatvėje.

Mums tuo metu buvo beveik septyneri metai. Ir mes labai ryškiai ir puikiai atsimename, kai žmonės pradėjo rinktis prie Seimo, prie Spaudos rūmų, prie Radijo ir televizijos. Ir su močiute kasdien eidavome tų žmonių lankyti, nešdavome kavos, arbatos termosus, sumuštinis susirinkusiems žmonėms. Atsimenu kaip šiandien, kai davėme kavos Antanui Terleckui, tai buvo tikrai didelis įvykis – man kaip vaikui buvo baisus pasiekimas. Žodžiu, dalyvavome visame tame reikale pagal išgales. Kartu su dvyniu broliu piešėme piešinius. Mums seneliai aiškino, kad tie piešiniai yra skirti profesoriui Vytautui Lansbergiui. Tai mus labai įkvėpė ir mes jautėmės to pasipriešinimo dalimi. Kas meldėsi, kas dainas dainavo, o mes piešėme – visi savaip, kiek galėjo ir kaip galėjo. Kitą dieną mums atnešė saldainių, sakė, kad tai nuo profesoriaus Vytauto Lansbergio. Kaip ten buvo iš tiesų – nežinau, bet mums tai išliko kaip saldainiai nuo profesoriaus Vytauto Lansbergio, ir tai yra svarbiausia.

Po to buvo Sausio 13-osios naktis ir visi kruvini įvykiai. Ryte močiutė pasakė, kad viskas: radijas ir televizija užimta, užimtas bokštas ir yra aukų. Atsimenu, kad tą rytą iš Panevėžio atskubėjo tėvai su broliu ir seserimi. Visi sušokę į žiguliuką važiovome pažiūrėti prie LRT pastato ir prie bokšto. Ten jau stovėjo šarvuota technika ir kabėjo okupantų vėliava, buvo labai baisu. Atsimenu, visi verkėme.

Tuomet grįžome pas senelius, ir tėvas, kaip ir daugelis kitų paprastų žmonių, išėjo prie parlamento. Vėliau sekė Sausio 13-osios aukų laidotuvės su begalybe žmonių. Tuo metu viską suvokiame tiek, kiek galėjo suvokti septynerių metų neturintys žmonės, ir, žinoma, čia yra kažkokie fragmentiški kadrai, emocijos, bet taip buvo.

Šiandien – 2019 metais jau aišku, kad tuomečiai įvykiai, tas spontaniškas žmonių protestas, ryžtas ir galiausiai aukos žymėjo lūžio tašką ir lėmė istorinę pergalę, leidusią sukurti savo valstybę patiems savarankiškai. Praėjus 28 metams, galime drąsiai sakyti, jog pasiekėme labai daug. Per santykinai trumpą laiką stipriausiose ekonominiuose ir saugumo aljansuose tapome visaverčiais partneriais.

Atsivėrė galimybių horizontai semtis žinių iš geriausių pasaulio universitetų, mokytis geriausios verslo praktikos, įgyti patirties ir plėsti akiratį visomis prasmėmis ir bene svarbiausia – pritaikyti tai savo valstybėje.

Šiandien kartais atrodo, kad mes labai greit pamirštame, kokį milžinišką kokybinį šuolį per visus tuos metus padarė Lietuva. Iš savo patirties, iš mūsų šeimos patirties atsimename, kad dar 1994 metais mūsų šeimos pirmos kelionės į užsienį metu tėvo rankomis pastatytu laiveliu nuplaukėme į Švediją. Kai išlipome į krantą, žmonės pradėjo nešti drabužius. Tik vėliau supratome, kad kaip labdarą. Mes nesupratome, kad tai yra labdara, nesupratome, kad iš šalies atrodome varganai ar kažkaip kitaip nei visi, nes nebuvo atskaitos taško ir tada mes nesijautėme kitokie. Iš tikrųjų ir nebuvo kitokie, galbūt tik buvome labai paprastai apsirengę. Bet tai buvo ir yra niekas.

Šiandien, praėjus 28 metams, mes jau visiškai lygiaverčiai konkuruojame su visomis išsivysčiusiomis pasaulio šalimis. Mūsų bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam žmogui, artėja prie Europos senbuvių, turtingiausių pasaulio valstybių. Šiandien mes jau po truputį sugebame sukurti aukštos pridėtinės vertės technologijas ir verslus jų pagrindu. Sugebame pasiūlyti įdomių ir konkurencingų darbo vietų labiausiai išsivysčiusiose rinkose ir kitose šalyse ir ten pritraukti jų talentus dirbti Lietuvos įmonėse.

Mes šiandien esame lygūs. Dažnai atrodo, kad mes patys įsivarome nepilnavertiškumo kompleksą – vietoj galimybių mes matome grėsmes. Mes matome, kad nuteka mūsų protai, bet darome mažai, kad jie grįžtų. Kažkodėl, būdami brandi visuomenė, dėmesį telkiame į paviršutiniškus veiksmus, emocijas ir netgi pavojingai užleidžiame pirmumą emocijoms svarstydami svarbiausio valstybės įstatymo – Konstitucijos pakeitimus. *(Plojimai)* Per penkerius metus, praleistus studijuojant Švedijoje ir doktorantūroje Vokietijoje, nė akimirką nesusimąstėme, jog mūsų Lietuvos pilietybė būtų nepakankamai visavertė, kažkaip ribotų mūsų galimybes, būtų ne tokia gera kaip kitos.

Stebiuosi, kad šiandien viešojoje erdvėje verda emocijos dėl dvigubos pilietybės ir bandoma atverti kelią pilietybių grožio konkursui. Man Lietuvos pilietybė yra privilegija ir yra nereitinguojama. *(Plojimai)*

Laisvė ir jos suteikta pilietybės privilegija savaime nereiškia materialinių gėrybių ir patogaus gyvenimo. Tai yra privilegija, kuri gina galimybę siekti, kurti, laisvai mąstyti ir kalbėti, sąžiningu darbu užsidirbti ir pridėti pamatinį „akmenį“ ar „plytą“ prie savo bendruomenės ir kartu valstybės statybų.

Labai norėtume, kad išvažiuojantieji apie tai pagalvotų. Dažnai išvažiavimas yra lengviausias kelias, tačiau nebūtinai tai yra geriausias ir prasmingiausias kelias. Visuomet atsiras tokių žmonių, kurie pilietybę reitinguos. Taip buvo po 1940 metų birželio, kai net dalis aukštų politikų, kariuomenės atstovų pasirinko lengvesnį kelią. Dalis net „persirengė“ raudonosios armijos uniformas. Bet buvo ir dalis, kuri kartu su paprastais žmonėmis, tokiais kaip ką tik kalbėjęs Jonas Kadžionis-Bėda, išėjo į miškus ir petys į petį gynė šią privilegiją turėti, ir gynė tiek, kiek galėjo.

Prieš 28 metus tokie pat paprasti žmonės – darbininkai, inžinieriai, medikai, mokytojai ir kiti – apgynė tą pačią privilegiją, stovėdami faktiškai beginkliai prieš galingą šarvuotą techniką. Esu tikras, kad jie Lietuvos pilietybės irgi nereitingavo – jie išsikovojo teisę į privilegiją tokia pilietybę apskritai turėti.

Darbas pats nepasidaro – jį reikia nudirbti. Nepamirškime to! Dėkui. *(Plojimai)*

PIRMININKAS. Dėkojame.

Veronika Povilionienė, saksofonininkas Petras Vyšniauskas ir ansambliai „Ratilai“ ir „Blezdinga“ atlieka dainą „Nesuė, nesugrauš tavo dalios“.

(Plojimai)

PIRMININKAS. Dėkoju Veronikai Povilionienei, Petrui Vyšniauskui, „Ratilų“ ir „Blezdingos“ dainininkams.

Laisvės gynėjams tegul būna sveikatos. Džiaugiamės jūsų iškovota laisve.

Laisvės gynėjų dienos minėjimą ir 2018 metų Laisvės premijos įteikimo ceremoniją baigiame.

Kviečiame šią šventę pratęsti Valstybės vėliavos pakėlimo ceremonijoje, šv. Mišiose Vilniaus arkikatedroje bazilikoje, pagerbimo ceremonijoje Antakalnio kapinėse ir kituose renginiuose. Dėkoju, kad esame drauge.

M. STROLYS (*Seimo posėdžių sekretoriato vyriausiasis specialistas*). Jos Ekscelencija Lietuvos Respublikos Prezidentė. *(Plojimai)*

Skamba Eurikos Masytės daina „Laisvė“

PAVARDŽIŲ RODYKLĖ

Abukauskas-Siaubas Jonas 8, 9

Adamkus Valdas 5

Asanavičiūtė Loreta 5

Balsys-Uosis Vytautas 7, 9

Balsys Vytautas 8

Bredelis Kęstutis 6

Chreptavičius Joakimas 5

Čeponis-Vaidila Jonas 7, 8, 9

Druskis Virginijus 5

Gedžiūnaitė-Sesutė Malvina 8

Gerbutavičius Darius 5

Grybauskaitė Dalia 5

Jakavonis-Tigras Juozas 7, 8, 9

Jankauskas Rolandas 5

Juknevičius Rimantas 5

Juospaitis-Direktorius Bronislovas 7, 8, 9

Kadžionis-Bėda Jonas 8, 9, 10, 12

Kanapinskas Alvydas 5

Kavoliukas Algimantas Petras 5

Kazimieraitis-Vitkus Juozas 7

Koncevičius Vytautas 5

Kraujelis Antanas 10

Landsbergis Vytautas 5

Lansbergis Vytautas 11

Lešinskytė-Akacija Onutė 9

Lukša-Daumantas Juozas 8

Maciulevičius Vidas 5

Masiulis Titas 5

Masytė Eurika 12

Matulka Alvydas 5

Miškinis Antanas 10

Mocius-Šviedrys Juozas 8, 9

Morkūnaitė-Mikulėnienė Radvilė 7, 9

Povilaitis Apolinaras Juozas 5

Povilionienė Veronika 7, 9, 12

Pranciškus 10

Pranckietis Viktoras 5, 7, 10

Ramanauskas-Vanagas Adolfas 7, 8, 10

Strolis Marius 5, 12

Šimulionis Ignas 5

Terleckas Antanas 11

Ūkelytė-Papievienė Birutė 9

Vaitkus Robertas 5, 9

Vaitkus Vytautas 5

Vizbaras Kristijonas 10, 11

Vyšniauskas Petras 12

Zikaras Juozas 9

Žemaitis-Vytautas Jonas 8

Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarija

Gedimino pr. 53, 01109 Vilnius

Tel. (8 5) 239 6060, faks. (8 5) 239 6289, el. p. *priim@lrs.lt*

Interneto puslapis *www.lrs.lt*